

foreningen 2 foreldre

Innspill til Bufdir om samværshindring/vegring, 3.2.22.

Foreningen 2 Foreldre takker for invitasjonen til å gi innspill til Bufdir i forbindelse med samværshindring/vegring (samværs sabotasje).

F2F støtter målsettingen om bedre foreldresamarbeid til beste for barna, gjennom en mer effektiv og helhetlig håndtering av disse sakene, tjenestene og aktørene sett under ett. Med mer effektiv mener F2F i denne sammenhengen å sikre at flere barn kan beholde begge sine foreldre med respektive familiegrener som hverdagsressurser, også om foreldrene ikke bor sammen lenger.

Basert på F2Fs kollektive erfaring siden starten i 1985 er F2F helt overbevist om at et likeverdig utgangspunkt i barneloven, gjennom delt bosted som norm og utgangspunkt i barneloven vil dempe mange av de opphetede foreldrekonfliktene en ser etter samlivsbrudd. Det finnes mye moderne forskning som understøtter at delt bosted er et ubetinget gode for barn¹.

Samværshindring (samværs sabotasje) har stått på dagsorden lenge, uten at dette har blitt tilfredsstillende løst verken på politisk nivå eller i hjelpeapparatet. F2F merker seg innsatsen som gjøres av spisskompetansemiljøet for barn og unge i familievernet for å øke bevisstheten om og styrke løsningen av saker hvor det er samværshindring.

F2F vil peke på noen aktuelle virkemidler mot samværshindring.

- **Delt bosted som norm og utgangspunkt i barneloven.** Fokus bør flyttes fra hvordan en av foreldrene kan ”erobre” særrettigheter i forhold til barnet over mot hvordan foreldre kan og bør samarbeide om felles barn også om barnets foreldre lever i to ulike husholdninger.
- **Bedre konfliktløsning mellom foreldre som bryter sitt samliv eller aldri har bodd sammen.** Det er et problem at familievernet ikke har noen maktmidler å sette inn mot foreldre som ikke ønsker eller evner å samarbeide om felles barn, og at eneste gjenstående konfliktløsningsarena da blir rettsapparatet. F2F får også tilbakemeldinger om at det er manglende forståelse for problemstillinger relatert til manipulasjon, samværshindring og foreldrefremmedgjøring i hjelpe- og veiledningsapparatet.
- **Rettsbeskyttelse av samværsretten, også for meklede samværsavtaler.** F2F foreslår konkrete endringer i barneloven i dette dokumentet.
- **Det må bli lettere å sanksjonere samværs sabotasje.**
- **Langvarig samværs sabotasje bør være grunn til å overføre bostedsmyndigheten til den forelderen som vil sørge for størst mulig samlet foreldrekontakt og best foreldresamarbeid.**
- **Foreldrefremmedgjøring (Parental Alienation Syndrome), må anerkjennes som den form for familievold det faktisk er.** F2F foreslår konkrete endringer i barneloven for å håndtere saker med foreldrefremmedgjøring i dette dokumentet.

¹ <https://www.f2f.no/forskning-paa-delt-bosted.6414054-98626.html>

Problemet med samværshindring/vegring løses ikke bare gjennom forbedrede prosesser i hjelpeapparatet, men også gjennom materielle endringer i barneloven som styrker barnets familieband til begge sine foreldre.

I dag er det slik at den enkelte som utsettes for samværshindring i alt for stor grad blir overlatt til seg selv, og samværshindring oftest blir bortforklart med forhold hos den som opplever å bli utestengt fra sine barns liv. FNs barnekomite skrev til den norske regjeringen i 2010 ”32 .....Komiteen er imidlertid betenkt over opplysninger den har fått om ....., at barn i slike tilfeller ikke får hjelp til å holde kontakten med begge foreldrene, når dette er til beste for dem”.

Problembeskrivelse av samværs sabotasje/samværshindring

Det er en presumsjon i barnelovgivningen at begge foreldrene er viktige omsorgspersoner for barnet, og at det derfor er en formodning om at det beste for barnet er å ha kontakt med begge foreldrene, jfr. barnelovens § 42. Dette følger også av FNs konvensjon om barnets rettigheter, spesielt artiklene 9 nr 3³ og 18 nr 1. Barnets rett til et familieliv med begge foreldre er vernet både av Grunnlovens § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8. Statens ansvar for å sikre barnets sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie, er nedfelt i Grunnlovens § 104 tredje ledd.

I kraft av denne presumsjonen kan barnets samværsrett anses tilnærmet absolutt, med mindre det foreligger forhold som tilsier at det ikke vil være til barnets beste å ha kontakt med én eller begge foreldrene. Presumsjonen er dermed at retten til samvær er krenket dersom samvær med begge foreldrene ikke ivaretas⁴.

I Norge er samværs sabotasje et omfattende problem som F2F mener ikke er tatt på alvor. Inntil 46000 norske barn har ikke sett samværsforelderen sin en gitt måned⁵. Ni av ti advokater opplever ofte eller med jevne mellomrom samværshindring i foreldretvister om barn. – Et samfunnsproblem, mener advokatforeningen⁶.

Problemstillingen har stått på den politiske dagsorden i lang tid, uten å ha blitt fulgt opp på en forsvarlig måte. For mer enn tretti år siden uttrykte lovgiverne i Innst.O.23 (1988-89)⁷ side 6:

---

² <http://www.noas.no/wp-content/uploads/2013/11/Q-1173BInnmat.pdf>

³ Uttrykket ”state parties” i den engelske originalteksten til FNs barnekonvensjon har blitt til ”partene” i den norske oversettelsen. Denne oversettelsen er misvisende, da det er den norske staten som gjennom nasjonal lovgivning har et ansvar for at FNs barnekonvensjon etterlevs i Norge.

⁴ Torinn Emilie Mikalsen. ”Statens ansvar for at barn og foreldre opprettholder kontakt og samvær. En analyse av hvor langt statens rettslige forpliktelser strekker seg i samværsaker der barn og foreldre ikke bor sammen.” Liten masteroppgave i rettsvitenskap – høst 2017. Det juridiske fakultet – UiT, Norges Arktiske Universitet.

⁵ Jan Helge Lyngstad et al. ”Hvilke foreldre har lite eller ingen kontakt med barna når foreldrene bor hver for seg?”. SSB-rapport 2/2015.

⁶ <https://www.tv2.no/a/13906171/>

⁷ Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov av 8. april 1981 nr 7 om barn og foreldre (barnelova) (underholdsbidrag, samværsrett m.v.) (Ot.prp nr 44 for 1987-88).

"...Komiteen mener at den som motsetter seg at samværsrett kan gjennomføres som forutsatt, gjør seg skyldig i en betydelig omsorgssvikt overfor barnet." I NOU 1985:18 er hindring av kontakt med den andre forelder karakterisert som psykisk barnemishandling." Komiteen mente videre at slik sabotasje måtte få konsekvenser for utøveren. Konsekvensene har uteblitt.

Rettsapparatets likegyldighet til å følge opp samværs sabotasje bekreftes i NOU 1998:17⁸, som sier at "... det i praksis er vid adgang til sabotering av samværsavtaler og avtaler om barnets bosted uten at det får konsekvenser for den som setter seg utover avtalen." Flertallsforslaget i NOU 2008:9⁹ om at tvangshenting til samvær bør gjøres til et mulig virkemiddel ved samværs sabotasje er ikke fulgt opp.

I Norge er det per dato kun mulig å sanksjonere samværs sabotasje ved tvangsbot. Dette forutsetter at samværsavtalen er kommet i stand ved et rettsforlik eller dom, eller ved at foreldrene har blitt enige om å bringe avtalen inn for fylkesmannen for å gi samværsavtalen rettslig tvangskraft. Dersom det foreligger tvangsgrunnlag kan samværs sabotasjen bringes inn for retten med krav om at det fastsettes tvangsbot hver gang samværet saboteres. Rettspraksis viser at dette svært sjelden skjer, ofte vil en høre at tvangsbot vil gå ut over barnets levestandard hos den som saboterer samvær, og da kan en ikke gjøre noen ting.

Norge har fått kritikk fra Commission on European Family Law (CEFL), som anbefaler at rettsavgjørelser skal kunne tvangsfullbyrdes. CEFL fremholder at håndheving av rettigheter skal skje uten forsinkelse, jf. CEFL, principle 3:39. Også Den europeiske menneskerettskonvensjonen stiller krav om internrettslige regler som sikrer borgerne en effektiv oppfyllelse av både konvensjonsrettighetene og nasjonale rettsavgjørelser. Barnelovområdet er ett av de få områder i det norske samfunnet hvor det a priori ikke er satt opp noen reelle sanksjoner dersom avtaler eller selv forordninger fastsatt av norske domstoler ikke overholdes. Dette bør endres i en modernisert barnelov.

Konfliktløsningsmekanismer til inspirasjon

Til inspirasjon vil vi nevne Cochem model of conflict resolution hvor koordinering og samarbeide mellom forskjellige aktører som jobber med familierelasjoner for å løse konfliktfylte samlivsbrudd mellom foreldre brukes til barnas beste. Et pilotprosjekt fra Sveits viser gode resultater¹⁰. Modellen er ytterligere forklart i andre referanser^{11 12 13}.

---

⁸ Barnefordelingssaker - avgjørelsesorgan, saksbehandlingsregler og delt bostad.

⁹ Med barnet i fokus — en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær.

¹⁰ <https://www.lacote.ch/vaud/vaud-projet-pilote-pour-preserver-les-enfants-en-cas-de-divorce-ou-de-separation-1145390?fbclid=IwAR0FJ7zNU6XMXnT1eCPeLVLg88ZHmY138zua7lMFh0sVifua6yJFPiZQtWk>

¹¹ <https://door.si/wp-content/uploads/2021/06/Ursula-Kodjoe-cochem-to-consensus-2016.pdf>

¹² <https://thealienationexperience.org.uk/2018/10/19/a-typewriter-cannot-juggle-but-cochem-can/>

¹³ <https://icsp.erisunleashed.com/presentation/the-cochem-model-of-conflict-resolution-in-germany-and-beyond/>

Foreslåtte endringer i barneloven for å bedre håndtere samværs sabotasje
F2F foreslår følgende endringer i barnelovens § 65 1. og 2. ledd om tvangsfullføring
(understrekete tekst = ny tekst, gjennomstrekete er tekst som skal strykes):

For tvangsfullføring av avgjørd om og anna særleg tvangsgrunnlag for foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast, og samværsrett gjeld tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Vedtak av fylkesmannen om tvangskraft for avtaler etter § 55 er særleg tvangsgrunnlag. Førabels avgjørd etter § 60 er tvangskraftig sjølv om avgjerda ikkje er rettskraftig. Underskrevne meklede avtaler er også tvangsgrunnlag.

Avgjørd eller avtale ~~med tvangskraft~~ om foreldreansvar og kvar barnet skal bu fast og samvær, kan tvangsfullførast ved henting eller tvangsbot. ~~Avgjørd eller avtale med tvangskraft om samværsrett kan berre tvangsfullførast ved tvangsbot.~~ Tingretten kan fastsetje ei ståande tvangsbot som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong samværsretten ikkje vert respektert. Eit krav om tvangsfullføring skal setjast fram for tingretten i distriktet der saksøkte har sitt alminnelege verneing. Reglane i § 15 andre leddet gjeld tilsvarande.

Foreldrefremmedgjøring (Parental Alienation Syndrome) - en ikke anerkjent og til dels benektet form for familievold

Selv om et flertall av samlivsbrudd nå er inngått med gjensidig samtykke, mister mange barn kontakten med en av foreldrene sine etter separasjon. De mest intense rettslige forhandlingene dreier seg om tvister knyttet til bosted og samvær for barn og utøvelse av foreldremyndighet.

Foreldre kan selv finne en løsning på uenighetene sine, bruke familiemegling eller be dommeren ta avgjørelsen for dem. En lojalitetskonflikt hos barnet oppstår gjerne når sterk antipati foreldrene imellom kombineres med intens involvering av barna i voksenkonflikten. En voksenkonflikt med skarpe fronter vil ofte kunne påvirke barnas psykiske helse.

Under en svært konfliktfylt separasjon kan en forelder (den foretrukne forelder) oppmuntre barnet til urettmessig å avvise den andre forelder - den fremmedgjorte forelder. Slik målrettet atferd kalles foreldrefremmedgjøringsstrategier. Sterke lojalitetskonflikter eller foreldrefremmedgjøring forekommer relativt ofte, men ikke alltid, i fraskilte familier.

Det er identifisert sytten primære fremmedgjøringsstrategier gjennom forskningsstudier med voksne som ble fremmedgjort som barn og med fremmedgjorte foreldre. Disse strategiene er validert i en serie påfølgende studier. De primære foreldrefremmedgjøringsstrategier faller inn i fem generelle kategorier: 1) meldinger til barnet om den avviste forelder som blir fremstilt som ukjærlig, utrygg og utilgjengelig; 2) begrense kontakten og kommunikasjonen mellom barnet og den avviste forelder; 3) fjerne og erstatte den avviste forelder i hjertet og sinnet til barnet; 4) oppmuntre barnet til å forråde den avviste forelderens tillit; og 5) undergrave myndigheten til den avviste forelder. Slike foreldrefremmedgjøringsstrategier fremmer konflikt og psykologisk avstand mellom barnet og den avviste forelder (1).

Barn kan føle seg presset til å velge side i en konflikt og vil kunne føle at samværsnekt med en av foreldrene er fortjent og nødvendig basert på hva de har fått høre om denne forelder.

Eller barnet kan straffes eller ”belønnes” av den manipulerende forelderen avhengig av om den andre forelderen aksepteres eller avvises. Barnet kan avvise den ene forelderen uten begrunnelse, og forholdet deres vil være basert på emosjonell manipulering utført av den andre forelderen heller enn å være basert på de faktiske opplevelsene barnet har hatt med den avviste forelderen.

Barn som avviser den ene forelderen for å behage den andre forelderen betegnes som fremmedgjort. Disse barna vil uttrykke de fleste eller alle av de åtte adferdsmåter: 1) snakke nedsettende om den avviste forelderen 2) uttrykke svake, useriøse eller absurde grunner til avvisning av den avviste forelderen; 3) mangel på ambivalens overfor begge foreldrene, der den ene blir sett på som bare god og den andre som bare dårlig; 4) mangel på anger for dårlig behandling av den avviste forelderen; 5) ensidig støtte til den foretrukne forelderen; 6) bruk av lånte scenarioer; 7) hevde at dette er barnets egne tanker og 8) sterk motvilje mot venner og familie til den avviste forelderen.

Foreldrefremmedgjøring - konsekvenser for barna

Disse psykologiske forstyrrelsene kan påvirke et barn under sterkt konfliktfylte separasjoner og få barnet til å bryte alle følelsesmessige bånd, med en av foreldrene og dennes familiemiljø uten noen rimelig grunn. Dette ble først beskrevet i 1992 av den amerikanske barnepsykiateren Richard Gardner som foreldrefremmedgjøringssyndrom (PAS) og har vært kontroversielt (2). Men det har i de senere årene kommet bredere forskning på temaet fra andre forskere (3–6).

I de senere årene har Verdens helseorganisasjon (WHO) tatt *Child affected by Parental Relationship Distress* (CAPRD) inn definisjonene for psykiske lidelser kategorisert som tilstander som kan være fokus for klinisk oppmerksomhet (7). WHO har også listet PAS i ICD-11 (ny internasjonal klassifisering av sykdom, 11. revidering) under den internasjonale betegnelsen (*QE52 Problem associated with interpersonal interactions in childhood*) (8). I tillegg anerkjennes PAS også i læreboken i rettspsykologi fra American Psychological Association (APA) (9).

I Norge har deler av det psykologiske fagmiljøet ikke villet anerkjenne fenomenet som skadelig for barns helse og funksjon. Barne- og likestillingsdepartementet har i et informasjonshefte fra 2008 advart mot å ha tiltro til en part i retten som henviser til foreldrefremmedgjøring og har ment at dette kan føre til at ofre for vold og overgrep kan bli mistrodd (Barne- og likestillingsdepartementets veileder fra 2008 (10)). På side 37 i denne rapporten opplyses det som fakta at fenomenet ikke møter rimelige krav til faglig standard og ikke anerkjennes av APA eller WHO. Dette bør revideres i lys av nyere forskning og anerkjennelse av fenomenet.

Familiebrudd med lojalitetskonflikt/fremmedgjøring er en kilde til stor lidelse for både barn og ekskluderte foreldre. Kortsiktige konsekvenser er ofte en følelse av verdiløshet, avmakt og ulikhet for loven, tilbaketrekning, tap av selvtillit eller en feilaktig virkelighetsoppfatning. Disse konsekvensene kan også innebære en betydelig samfunnskostnad på lang sikt fordi barn som vokser opp i denne situasjonen kan risikere kronisk depresjon, relasjonsproblemer (11,12) og antisosiale tendenser (13), parproblemer, vansker når det voksne barnet selv

kommer i en foreldresituasjon, risikofylt atferd, rusmisbruk, psykiske og psykosomatiske sykdommer (14) samt gi økt risiko for selvmord (15).

Nasjonal og internasjonal rettspraksis vedrørende foreldrefremmedgjøring

Foreldrefremmedgjøring eller -fiendtlighet anerkjennes ikke som omsorgssvikt av norske barnesakkyndige spesialister, i barnevernstjenesten og i rettspleien i motsetning til land som England (Cafcass¹⁴: Cafcass Child Impact Assessment Framework) (16). Selv om noen barn og en av omsorgspersonene med rette ønsker å skjerme seg mot vold og overgrep, er det viktig å skille dette fra foreldrefiendtlighet. De siste ti årene har enkelte sorenskrivere, familiedommere og barnedommere i Frankrike nevnt foreldrefremmedgjøring som begrunnelse for sine avgjørelser. 26. juni 2013 anerkjente ankedomstolen (Cassation Court/Cour de la Cassation i Frankrike) (kap. Civ.1, dom nr. 12-14.392) foreldrefremmedgjøring i sin avvisningsordre, og godkjente en dom i lagmannsretten i Rennes (Frankrike) som hadde gått videre til en Høyesterettsvurdering som slo fast at foreldrefremmedgjøring (PAS) ble utøvet av mor og besluttet å overføre barnet til sin far som ble bostedsforelder. PAS ble altså for første gang ansett av en fransk domstol som begrunnelse for overføring av bostedsmyndighet fra en forelder til den andre. Problemet blir stadig mer anerkjent og nylig (28. januar 2022) arrangerte Juridisk Fakultet ved Universitet i Lille kollokvie om temaet¹⁵.

Disse problemstillingene belyses også i Norge av Meland, Sjøgren og Thuen (17) som viser til at hoveddelen av nyere forskning viser at delt bosted synes å være den beste løsningen for barn også i tilfeller med moderat til høyt konfliktnivå mellom foreldrene (18–21) dersom begge foreldrene i utgangspunktet er ansett som gode omsorgspersoner.

Foreldrefremmedgjøring (PAS) refererer til alle de psykopatologiske symptomene som er observert hos barn som opplever en svært konfliktfylt foreldreseparasjon; først og fremst barnets uberettigede eller uforklarlige avvisning av en forelder. Men PAS er fortsatt ikke allment akseptert. Noen går så langt som å benekte selve eksistensen av fenomenet, med den begrunnelse at det ennå ikke vises i internasjonale klassifiseringer av psykiatriske lidelser (europeiske eller amerikanske). Slike holdninger er svakt vitenskapelig fundert, ofte følelsesstyrt, og kan også inneholde elementer av sexistisk polemikk.

Under høring av barn er det vanskelig for domstolene å problematisere at barnas uvilje til samvær kan bunne i en lojalitetskonflikt. Barnas uttrykte mening tillegges stor vekt begrunnet i barnas selvbestemmelsesrett, men ofte uten bevissthet om det er barnas egne meninger som kommer til uttrykk, eller om barna er utsatt for utidig påvirkning av en eller begge foreldre. Barnas mening om samvær vil da i praksis bli avgjørende uten at årsaken bak barnas avvisning av en forelder problematiseres. Dette kan i mange tilfeller få store konsekvenser for barnas helse på kort og lang sikt om det skyldes en lojalitetskonflikt/foreldrefremmedgjøring, da det ofte er den foretrukne/manipulerende forelderen som blir bostedsforelder og barnet mer eller mindre tvinges til å avvise den andre forelderen for å tekkes den mest manipulerende

---

¹⁴ Children and Family Court Advisory and Support Service

¹⁵ <https://www.c3rd.fr/evenement/alienation-parentale-regards-croises/>

forelderen. Derved tvinges barnet til å ta avstand fra deler av sitt eget opphav, noe de fleste barn vil oppleve som ekstremt smertefullt.

Om foreldrefremmedgjøring anses dokumentert og verifisert, bør det bli sett på som en omsorgssvikt.

F2Fs forslag til endring av barneloven - foreldrefremmedgjøring

Dagens barnelov fremhever at barnets skal høres etter alder og modenhet, før avgjørelser om barnet tas. Synspunktet er forankret i FNs barnekonvensjon.

I saker hvor barna opplever skarpe fronter og et høyt konfliktnivå mellom foreldrene, som fører til lojalitetskonflikt/foreldrefremmedgjøring, er det svært viktig at dette verifiseres av sakkyndige som er i stand til å avklare hva som er barnets frie mening og hva barnet er påvirket til å si. Barnets uttrykte mening bør vektlegges lite om barnet ikke kan uttale seg fritt og barnets uttalelser derfor har mindre pålitelighet. Lojalitetskonflikter utsetter barn for umulige valg. Få løsninger er tilgjengelige for dem: svikt den ene, svikt den andre, med all skyld som følger med, eller til og med å bryte med den ene forelderen for å få ”fred”.

En utfordring for domstolene er at beskyldninger om foreldrefremmedgjøring også urettmessig kan bli brukt i enkelte familier med høyt konfliktnivå. Dommere i disse familiesakene vil være bekymret for å gå mot barnets vilje og plassere dem hos foreldre som kan være uheldige for barna. Fremmedgjøring vil likevel reelt angå 11-15 % av barn til separerte foreldre, 6 % av dem alvorlig. Å frata barn samvær med gode omsorgsforeldre er også omsorgssvikt (22,23).

Selv om foreldrefremmedgjøring per i dag er lite anerkjent i norske fagmiljøer og rettspleie (17), er det viktig at etablering av fakta og rettsinngripen skjer raskt om samværssabotasje eller andre tegn på foreldrefremmedgjøring iverksatt av en forelder observeres, for at utfallet skal bli best mulig for barnet (24).

Det finnes nylige eksempler på at den norske lagmannsretten i slike krevende saker har kommet frem til et annet resultat enn tingretten (LA-2017-32996) hvor barn har skiftet fast bosted og fått begrenset samvær i en overgangsperiode med forelderen som ble ansett for å påvirke barna negativt i forhold til den andre forelderen. Barnas mening ble tillagt mindre vekt med bakgrunn i denne påvirkningen. I en annen sak (TTONS-2018-79593) om samværsrett og fast bosted fant retten at barna måtte skjermes for en alvorlig og potensielt skadelig foreldrekonflikt slik at fast bosted ble gitt til far. Her ble blant annet hensyn som barnas relasjon til hver av foreldrene og hvem av foreldrene som best kunne ivareta barnets kontakt med dem begge vektlagt.

Som tillegg til dagens Barnelov foreslår vi å:

- Definere foreldrefremmedgjøring som barns uberettigede og uforklarlige avvisning av en forelder. Dette må domstolene/sakkyndige verifisere ved observasjon og dokumentasjon av atferd som beskrevet ovenfor, hvor barna tidligere hadde en god relasjon til den andre forelderen før separasjonen.
- Krav til at involvering av sakkyndige med spesifikk erfaring/trening innenfor feltet engasjeres i saker hvor det er påstander om foreldrefremmedgjøring.

- Familier med svært høyt konfliktnivå trenger kvalifisert hjelp (25,26). Domstolene bør pålegge spesialistinvolvering slik at familiene blir pålagt å motta hjelp for å kunne samarbeide bedre. Dette må gjøres av spesialister som kan håndtere foreldrefremmedgjøring og som har maktmidler overfor foreldre som ikke ønsker å samarbeid.

F2F oppfordret til at barnelovutvalget skulle drøfte foreldrefremmedgjøring i sin innstilling (NOU) og bidra til at problematikken rundt foreldrefremmedgjøring får større oppmerksomhet og bedre håndtering enn i dag blant dem som behandler saker om barn.

I tillegg foreslår F2F nytt 2. ledd til barnelovens § 61, 1.

”Dersom barnet uberettiget og uforklarlig avviser en av foreldrene sine og det er mistanke om foreldrefremmedgjøring, eller en av foreldrene påberoper seg dette, skal retten oppnevne en sakkyndig som har spesiell erfaring og kompetanse med å håndtere problemstillingen.”

Referanser til kapittelet om foreldrefremmedgjøring

1. Baker AJ. *Adult Children of Parental Alienation Syndrome: Breaking the Ties That Bind*. W. W. Norton & Company; 1 edition; 2007.
2. Richard A. Gardner SRS. *The International Handbook of Parental Alienation Syndrome: Conceptual, Clinical and Legal Considerations*. University of Virginia. Charles C. Thomas; 2006.
3. Bernet W, Baker AJ. Parental alienation, DSM-5, and ICD-11: response to critics. *J Am Acad Psychiatry Law*. 2013;41(1):98–104.
4. von Boch-Galhau W. [Parental Alienation (Syndrome) - A serious form of child psychological abuse]. *Neuropsychiatr*. 2018;32(3):133–48.
5. Woodall K and Woodall N. *Understanding Parental Alienation: Learning to Cope, Helping to Heal*. Charles C Thomas Pub Ltd; 2017.
6. Bernet W. Parental alienation, DSM-5, and ICD-11. *Am J Fam Ther*. 2010;38(2):76–187.
7. Bernet W, Wamboldt MZ, Narrow WE. Child Affected by Parental Relationship Distress. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2016;55(7):571–9.
8. ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (ICD-11 MMS). 2018.
9. Ackerman MJ GJ. *APA handbook of forensic psychology*. Washington DC: American Psychological Association; 2015. (Child custody and access. I: Cutler BL, Zapf PA, red.).
10. Torsteinson S van der WJ, Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. *Barnefordelingsaker der det er påstander om vold*. Psykologfaglig informasjon til dommere, advokater og sakkyndige. 2008.
11. Hayes SC. Acceptance and Commitment Therapy, Relational Frame Theory, and the Third Wave of Behavioral and Cognitive Therapies - Republished Article. *Behav Ther*. 2016;47(6):869–85.
12. Sher L. Parental alienation: the impact on men's mental health. *Int J Adolesc Med Health*. 13. november 2015;29(3).
13. Bernet W, Gregory N, Reay KM, Rohner RP. An Objective Measure of Splitting in Parental Alienation: The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *J Forensic Sci*. 2018;63(3):776–83.
14. Verrocchio MC, Baker AJ, Bernet W. Associations between Exposure to Alienating Behaviors, Anxiety, and Depression in an Italian Sample of Adults. *J Forensic Sci*. 2016;61(3):692–8.
15. Harman JJ, Kruk E, Hines DA. Parental alienating behaviors: An unacknowledged form of family violence. *Psychol Bull*. 2018;144(12):1275–99.
16. Laura Hughes and Rebecca Dziobon. *Analysis: Parental alienation and the new Cafcass assessment framework*. 2019.
17. Meland E, Sjogren LH, Thuen F. Parental alienation as a health risk. *Tidsskr Lægeforen*. 2019;139(6).
18. Nielsen L. Joint versus sole physical custody: Outcomes for children independent of family income or parental conflict. *J Child Custody*. 2018;15:35–54.
19. Nielsen L. Re-examining the research on parental conflict, coparenting, and custody arrangements. *Psychol Public Policy Law*. 2017;2:211–31.
20. Bergstrom M, Fransson E, Fabian H, Hjern A, Sarkadi A, Salari R. Preschool children living in joint physical custody arrangements show less psychological symptoms than those living mostly or only with one parent. *Acta Paediatr*. 2018;107(2):294–300.
21. Bergstrom M, Fransson E, Wells MB, Kohler L, Hjern A. Children with two homes: Psychological problems in relation to living arrangements in Nordic 2- to 9-year-olds. *Scand J Public Health*. 2019;47(2):137–45.
22. Fidler BJ, Bala N. CHILDREN RESISTING POSTSEPARATION CONTACT WITH A PARENT: CONCEPTS, CONTROVERSIES, AND CONUNDRUMS. *Fam Court Rev*. 2010;48(1):10–47.
23. Jaffe PG, Ashbourne D, Mamo AA. EARLY IDENTIFICATION AND PREVENTION OF PARENT–CHILD ALIENATION: A FRAMEWORK FOR BALANCING RISKS AND BENEFITS OF INTERVENTION. *Fam Court Rev*. 2010;48(1):136–52.
24. Baker AJ, Asayan M, LaCheen-Baker A. Best Interest of the Child and Parental Alienation: A Survey of State Statutes. *J Forensic Sci*. 2016;61(4):1011–6.
25. Garber BD. Cognitive-Behavioral Methods in High-Conflict Divorce: Systematic Desensitization Adapted to Parent–Child Reunification Interventions. *Fam Court Rev*. 2015;53:96–112.
26. Smith LS. Family-Based Therapy for Parent-Child Reunification. *J Clin Psychol*. 2016;72(5):498–512.